

Gioacchino Rossini
1792-1868

Askungen, opera i två akter

Operan *La Cenerentola* (ossia *La Bontà in Trionfo*) hade premiär på Teatro Valle i Rom den 25 januari 1817, alltså året efter succén med *Barberaren i Sevilla*. I Sverige har operan kommit att kallas *Askungen* (eller *Godheten triumferar*), och här gavs den första gången på Stora Teatern i Göteborg så sent som 17 april 1963. Till Stockholm kom den först 26 februari 1972 och då i form av ett gästspel från operan i Malmö, där den haft premiär 5 januari. Det är förstås den kända askungesagan som återberättas – nåja, man känner i alla fall igen stora drag från den. Operan har två akter och är fylld av den humor, livslust och musikalisk fest som Rossini var expert på. Detta blev Rossinis tjugonde opera!

I vanlig ordning var det kaotiska omständigheter när den skrevs: Rossini hade fått beställning på en opera hösten 1816 och premiären var tänkt till annandag jul. Men då han anlände till Rom i mitten av december kunde man inte presentera någon operatext för honom. Han träffade emellertid librettisten Ferretti som var sur på Rossini för att denne förkastat ett tidigare operaförslag. Nu lade han fram minst trettio nya förslag utan större entusiasm. Till slut enades de om *Askungen*, och arbetet påbörjades med högsta fart. Efter tre veckor var operan klar. Uvertyren lånade han från sin opera *La gazetta*, som samma år gjort totalt fiasko. Några av sångnumren lånade han också från tidigare operor. Vad skulle han göra med sådan tidsnöd? Ändå kunde inte premiären bli som planerat, utan en månad senare. Även instuderingen led av tidsbrist, så förmodligen var det skavanker i uppsättningen som gjorde att framgången inte var total. Rossini hade emellertid förutsatt detta och hävdade att innan säsongen var över så ”kommer alla att ha förälskat dig i min ’Askungen’, innan ett år har gått kommer hon att sjungas över hela Italien och inom två år har hon besekrat både Frankrike och England. Impressarier och primadonnor kommer att slåss om henne!” Så blev det nästan också: Lissabon 1819, London 1820, New York 1826. Operan blev lika älskad som *Barberaren i Sevilla*. Att den senare inte åtnjutit samma popularitet beror på titelrollens krävande koloraturpartier.

Liksom så många andra operor från denna tid är det en ”förklädnadsopera”. Det märkliga är att när gestalterna tar på sig andra kläder så blir de inte igenkända. Ett annat exempel på detta är Mozarts kända *Così fan tutte*. Den berömda sagan om *Askungen* har här fått en mer verklighetsnära utformning, borta är goda feer och andra övernaturliga ting.

Akt 1. Vi befinner oss i den rika uppkomlingen Don Magnifico ståtliga hus. Han är baron av Mountflagon, och har två självgoda, fula och elaka döttrar som förgäves försöker ta några danssteg och beundrar sig själva i spegeln. På hans dörr knackar Alidoro. Han är klädd som tiggare, men är i själva verket informator hos prins Ramiro. Nu har han skickats till baronen för att ta reda på lite mer om Don Magnificos döttrar. Han släpps in av Angelina, som är Don Magnificos vackra styvdotter – det är hon som också kallas *Askungen*, eftersom det ingår i hennes uppgifter i köket att elda i spisarna, laga mat och vara alla till lags. Ja, det är hon som får ta hand om hela hushållet, något som ingen tackar henne för. Hon tar emot ”tiggaren” vänligt och sticker till honom lite bröd, medan hennes båda fåfänga styvsystrar, Clorinda och Thisbe, bara fräser åt honom om de ens ser honom. Kan han inte ge sig av snart? De ger sig på Angelina som släppt in honom, och det hjälper inte att Alidoro försöker skydda henne. De räddas av att prinsens page kommer för att bjuda in Don Magnificos ”vackra döttrar” till en bal under vilken prinsen ska välja sig en hustru. Prins Ramiro måste gifta sig innan hans pappa kungen dör, annars går han miste om arvet. Nu kräver systrarna att Angelina snabbt som ögat ska hämta fram deras granna kläder. Innan Alidoro går viskar han i Angelinas öra: ”Himlen skall löna dig innan kvällen faller på.”

Don Magnifico surar för att Clorinda och Thisbe stört hans sköna sömn med sitt gräl. Han skulle ju i drömmen just få motta en summa pengar. Men han har höga planer för dem. Nog ska väl en av dem få gifta sig med prinsen, och därmed göra honom själv omåttligt rik? Så knackar det på nytt på dörren, men ingen av dem vet att det är självaste prinsen som kommer på besök, för han har ju klätt ut sig till sin egen betjänt, Dandini, som frågar efter Don Magnificos vackra döttrar. Alidoro har ju talat om för honom att i det här huset kan man finna skönhet och omtänksamhet. Medan de är ensamma frågar ”Dandini” Angelina vem hon är och de fattar genast tycke för varandra, men hon förklarar att hennes ”far inte är hennes far, och att hennes mor var änka.” ”Dandini” bjuder in systrarna till bal, där han ska välja sig en brud. Systrarna blir till sig, och börjar genast fundera på vilka av deras granna kläder som passar bäst. Angelina ber Don Magnifico att få följa med, men det kan det inte bli tal om. Han hotar henne med stryk och beordrar henne att stanna hemma.

Då återkommer Alidoro, denna gång som sig själv, med en lista över flickor som kan vara tänkbara som prinsens brud. Han frågar efter Don Magnificos tredje dotter. Styvfadern blir förskräckt och hävdar att hon är död, vilket Angelina milt protesterar mot. Han hotar att ta henne av daga om hon avslöjar sanningen. Så ger de sig iväg till slottet och lämnar Angelina ensam hemma. Men då dyker Alidoro åter upp som tiggaren, och lovar ta med sig Angelina till balen.

På slottet är festen i full gång. Dandini är fortfarande utklädd till prinsen, och imponeras av Don Magnificos stora kunskaper om vin och hans förmåga att hålla det i sig. Han visar honom den välfyllda vinkällaren, och baronen ser fram mot att få fri tillgång till den. Efter detta intermezzo lovar Dandini (som prins)

först Clorinda, och sedan Tisbe, att hon är den utvalda. Men vem av dem ska bli brud, undrar de avundsjukt? Jo, en av dem, medan den andra ska gifta sig med hans betjänt. Båda blir fullkomligt förtvivlade över något så vulgärt som att gifta sig med en betjänt. Efter ett tag dyker Angelina upp, men hon har förklätt sig till en förnäm dam med slöja för ansiktet, så ingen känner igen henne. Styvsystrarna gillar verkligen inte denna konkurrens. Prins Ramiro tycker sig känna igen henne.

Akt II. Vi är kvar i slottet. Don Magnifico är övertygad om att hans lycka är gjord och förmanar sina fula döttrar att inte glömma bort sin stackars pappa. Men Ramiro uppvaktar Angelina, som till hans stora glädje förklarar att hon inte är intresserad av honom, utan att det är hans betjänt, Dandini, hon älskar. (Vilken alltså är Ramiro. Hänger ni med?) Till Dandini säger hon att hon kan gifta sig med honom om han listar ut vem hon verkligen är, och hon ger honom det ena av sina två likadana armband – för att sedan springande ge sig av därifrån. Prinsen är nu trött på balen och förklädnaderna. Han kör bort gästerna för att ge sig ut att leta efter flickan han älskar. Don Magnifico får reda på förklädnaderna, och att Dandini i själva verket är en betjänt som har till uppgift att bädda, borsta kläder samt raka och frisera sin herre. Don Magnifico blir ursinnig, och lovar att hämnas.

Hemma igen hittar de Angelina i köket som om hon varit där hela tiden. Styvsystrarna filosoferar över vem av dem som ska bli brud och vem den främmande kvinnan var. De tyckte hon på något sätt påminde om deras tjänsteflicka, så ser de henne för de vill inte acceptera henne ens som styvsyster.

Ett fasansfullt oväder tvingar prinsen och hans betjänt Dandini att söka skydd i Don Magnificos hus, denna gång med sina riktiga identiteter. Angelina gör allt för att dölja sitt ansikte, men prinsen upptäcker hennes armband – och allt avslöjas. Till Don Magnificos och styvsystrarnas vrede förklarar han att Angelina är hans val och tar henne med till slottet. Men Angelina ber prinsen behandla Don Magnifico och styvsystrarna väl.

Hela operan slutar med att Askungen sjunger sin bravuraria ”Nacqui all’affano” (Jag föddes till sorg och tårar, jag led utan att klaga, men av ett ljust sken, i min ungdoms blomstring, snabbt som en blix, ändrades min framtid ...) Hon förlåter sina elaka systrar och alla andra. I palatset är allt förberett för bröllopet. Happy end.

Stig Jacobsson